

Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes 2026.- 2050. gadam

1. Kopsavilkums

Latvijas meža nozare apvieno mežsaimniecību, mežizstrādi un koksnes pārstrādi, nodrošinot pamatu valsts ekonomiskajai drošībai, noturībai un bioekonomikai. Meža politikas mērķis ir šīs ekosistēmas pārvaldīšana tādā veidā un apjomā, kas ilgtermiņā saglabā tās bioloģisko daudzveidību, produktivitāti, atjaunošanās spēju, dzīvotspēju un potenciālu īstenot nozīmīgas ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās funkcijas. Šīs pieejas izpildi raksturo ar Paneiropas meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas kritērijiem un indikatoriem.

Vēsturiskā meža apsaimniekošana, īpaši hidrotehniskā meliorācija, selekcijas rezultātu izmantošana un jaunaudžu kopšana, nodrošinājusi būtisku audžu ražības un kopējās krājas kāpumu un augstus kopējās mežu bioloģiskās daudzveidības rādītājus, kā audžu ar vairākām koku sugām īpatsvaru, organiskā oglekļa uzkrājumu minerālaugsnēs, atmirušās koksnes apjomu.

Šīs stratēģijas nolūks ir adaptācija notiekošajām un sagaidāmajām klimatiskajām un starpvalstu normatīvās vides pārmaiņām, telpiski pielāgota ekosistēmas pakalpojumu nodrošināšana, kā arī konkurences priekšrocību radīšana koksnes un nekoksnes produktu un pakalpojumu, t.sk. oglekļa un dabas kredītu, tirgos. Tā paredz līdz 30% mežu uzturēt primāro mērķi turpmāka bioloģiskās daudzveidības kāpināšana, ietverot 10% stingri aizsargātas platības, un 70% noteikt primāro mērķi bioekonomika, radot iespējami mazus, mērķētus administratīvos ierobežojumus.

Latvijā mežs aizņem 3,45 miljonus hektāru un klāj 53% no valsts teritorijas. Mežu piederība sadalās līdzīgi starp valsti un citiem mežu īpašniekiem. Stratēģija paredz visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem nodrošināt vienādas tiesības, īpašuma tiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un vienādus pienākumus. Tāpat stratēģija paredz uzturēt brīvu sabiedrības pieeju mežam, šīs ekosistēmas pakalpojumiem un nekoksnes produktiem un definē, ka šo pakalpojumu izmantotāju (cilvēku) tiesības atrasties drošā vidē prevalē pār jebkuras citas sugas populācijas blīvuma uzturēšanu.

Stratēģijas īstenošanai paredzēta nacionālās zinātniskās kapacitātes uzturēšana un stiprināšana, kā arī sistemātiski ievākto datu kopas par dažādiem meža ekosistēmas pakalpojumiem paplašināšana. Šādi dati būs pamats arī ekonomiski efektīviem risinājumiem meža biotopu kvalitātes kāpināšanai un labvēlīgas vides uzturēšanai meža putnu sugām. Bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā uzsvars likts uz “drošās ostas principa” ieviešanu, radot iespējas iedzīvotājiem brīvprātīgās un dinamiskās dabas aizsardzības pieejas.

Nozares attīstībai būtiska un plānota esošo un topošo tās dalībnieku izglītošana, un inovatīvu, vienotu, digitalizētu risinājumu ieviešana, kā arī sabiedrības izglītošana un atgriezeniskās saiknes nodrošināšana individuālu lēmumu un normatīvu uzlabošanā.

Paredzēts turpināt pilnveidot un kāpināt meža apsaimniekošanas un meža un saistīto nozaru kopīgo ieguldījumu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā un sekmēt Latvijas iedzīvotāju labklājību, īpaši lauku teritorijās.

2. Meža un saistīto nozaru attīstības pamatprincipi

Latvijas meža politikā formulētie ekonomiskie, sociālie un vides pamatprincipi izmantoti atjaunoto Meža un saistīto nozaru pamatnostādņu 2026.- 2050. (turpmāk – Pamatnostādņu) sagatavošanai:

- mežs un meža zeme ir Latvijas nacionālā bagātība, kura apsaimniekojama un vairojama, ievērojot mežsaimniecības ilgtspējības principu, vienlaikus sabalansējot sabiedrības ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās vajadzības un nodrošinot attīstības iespējas, savukārt, valsts meža īpašums ir valsts kapitāls un garants šo vajadzību realizācijai;
- tirgus ekonomikas un brīvās konkurences attīstība meža nozarē, veidojot atbilstošu normatīvo vidi un novēršot valsts iejaukšanos saimnieciskajā darbībā, vienlaicīgi stabilizējot koksnes resursu ilgtspējīgu pieejamību, radot prognozējamu vidi mežsaimniecības produkcijas pārstrādes attīstībai, saglabājot prognozējamu nodokļu slogu un novēršot administratīvo slogu;
- valsts publisko funkciju - normatīvās, uzraudzības un daļēji arī atbalsta funkcijas, īstenošana ir nodrošināma ar tiešu budžeta finansējumu un valsts ekonomiskajai un reģionālajai attīstībai nepieciešamās infrastruktūras izveidošanai un uzturēšanai meža zemēs ir piesaistāmi valsts līdzekļi;
- vides mērķu īstenošanai meža apsaimniekošana ir pilnveidojama, ņemot vērā meža ekosistēmu lomu un veicot meža stāvokļa monitoringu, un pilnveidojot zinātniski pamatotu, dinamisku aizsargājamo teritoriju sistēmu, kas atbalsta ainavu, sugu un ģenētiskās daudzveidības saglabāšanu mežos. Mežsaimnieciskajā darbībā dabas aizsardzībai atvēlētās meža teritorijās attīstāmas dabai tuvākas apsaimniekošanas metodes, tuvinot meža ekosistēmas to dabiskajai struktūrai un saglabājot elementus, kas uztur bioloģisko daudzveidību;
- koksnes kā atjaunojama materiāla plašāka izmantošana Latvijas tautsaimniecībā stimulējama ar nodokļu politiku un citiem motivācijas mehānismiem;
- nosakot saimnieciskās darbības ierobežojumus, sabiedrībai pieejamo meža ekosistēmas pakalpojumu nodrošināšanai, meža īpašniekam ir tiesības uz neiegūto ienākumu taisnīgu kompensāciju;
- mežsaimniecības ekonomiskās dzīvotspējas un meža vērtību saglabāšanai un vairošanai attīstāma meža īpašnieku sadarbība;
- sociālajā jomā, mežs visiem brīvi pieejams, izņemot gadījumus, kad to ierobežo likums vai likum-pamatoto tiesību aktu noteiktā kārtība vai privāta īpašnieka nosacījumi. Mežu apsaimniekošanā ir ņemamas vērā kultūrvēsturiskās vērtības;
- valsts, radot labvēlīgu vidi uzņēmējdarbībai meža nozarē, veido priekšnosacījumus reģionālajai attīstībai un sekmē sociālās infrastruktūras attīstību mežā;
- nākotnes maksimāli pieļaujamā koku ciršanas apjoma galvenajai cīrtei valsts mežos noteikšanas principi attīstāmi atbilstoši aktualizētajai meža politikai un mūsdienīgiem mežsaimniecības principiem;
- valsts funkciju realizācija meža jomā, veicina Latvijas iedzīvotāju labklājību, jo īpaši lauku teritorijās;
- meža nozares attīstības plānošana kopējā Latvijas tautsaimniecības kontekstā ietver ar mežu un meža produktiem saistīto nozaru intereses un iespējas, veicina reģionu līdzsvarotu attīstību.

3. Meža un saistīto nozaru politikas mērķi

Meža politikas mērķis ir meža un meža zemju ilgtspējīga (nenoplicinoša) apsaimniekošana¹, lai veidotu sakoptu, neatkarīgu un pārtikušu Latviju.

Ilgtspējīga apsaimniekošana nozīmē *“meža un meža zemju pārvaldīšana tādā veidā un apjomā, kas saglabā to bioloģisko daudzveidību, produktivitāti, atjaunošanās spēju, dzīvotspēju un to potenciālu īstenot nozīmīgas ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās funkcijas vietējā, nacionālā un globālā līmenī tagad un nākotnē, un kas nerada draudus citām ekosistēmām”*²³(Otrā Ministru Konference par Mežu Aizsardzību Eiropā “Saistības ilgtspējīgai mežu apsaimniekošanai Eiropā” REZOLŪCIJA H1 Vispārīgas pamatnostādnes Eiropas mežu ilgtspējīgai apsaimniekošanai). Ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas principi noteikti Meža likumā, savukārt aktualizētie Politikas mērķi ir:

- nodrošināt esošās meža platības nesamazināšanos, nosakot meža zemes atmežošanas (transformācijas) ierobežojumus, kā arī lauksaimnieciski un citādi neizmantojamo zemju apmežošanu, izmantojot valsts rīcībā esošos veicināšanas mehānismus;
- nodrošināt meža zemju ražības saglabāšanu un paaugstināšanu;
- nodrošināt priekšnoteikumus augstai nozares konkurētspējai;
- nodrošināt mežu un nozares adaptāciju klimata pārmaiņām;
- veikt mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, atjaunošanu un sasniegt ilgtermiņa klimata neitralitātes mērķus;
- kāpināt meža biotopu kvalitāti šim mērķim atvēlētājās teritorijās un veicināt brīvprātīgo dabas aizsardzību ar risinājumiem, kas neapdraud tiesības pieņemt lēmumus par personas īpašumā vai valdījumā esošo mežu;
- izstrādāt un ieviest zemes lietošanas politiku.

Šo principu un Politikas mērķu ievērošana ļaus palielināt meža zemju platību īpatsvaru un ieguldījumu Latvijas tautsaimniecībā.

Lai sasniegtu **meža un saistīto nozaru ekonomiskos mērķus**, ievērojami zemāk minētie Politikas principi:

- tirgus ekonomikas un brīvās konkurences attīstība meža nozarē, veidojot atbilstošu saimniecisko likumu un ar likumiem pamatotu tiesību aktu sistēmu, novēršot valsts iejaukšanos saimnieciskajā darbībā;
- valstiska meža apsaimniekošanas principu regulēšana, lai stabilizētu koksnes resursu ilgtspējīgu pieejamību, radot prognozējamu vidi mežsaimniecības produkcijas pārstrādes attīstībai;
- meža nozares darbības rentabilitātes nodrošināšana pēc valstī pieņemtajiem uzņēmējdarbību regulējošajiem likumiem un likumpamatotajiem tiesību aktiem neatkarīgi no meža īpašuma veida.
- meža apsaimniekošanai nepieciešamā naudas plūsma jāveido tirgum;
- valsts publisko funkciju - normatīvās, uzraudzības un daļēji arī atbalsta funkcijas īstenošanu - nodrošina ar tiešu budžeta finansējumu;

¹ Latvijas Meža politika <https://www.zm.gov.lv/lv/latvijas-meza-politika>

² Helsinku rezolūcija H1 <https://www.zm.gov.lv/lv/media/2667/download?attachment>

³ Meža likums. Termini <https://likumi.lv/ta/id/2825-meza-likums>

- valsts un pašvaldību meža apsaimniekošana kā valsts privāto tiesību īstenošana, ciktāl to neierobežo valsts sabiedriskās funkcijas - vides aizsardzība un sociālā sfēra;
- meži bez saimnieciskās darbības aprobežojumiem (saimnieciskie meži) veido vismaz 70% no meža teritorijas.
- valsts un pašvaldību mežos notiek saimnieciskā darbība, un tai jābūt rentablai;
- valsts veido nosacījumus stabilas uzņēmējdarbības attīstības iespējai valsts mežos, to saistot ar ilgtspējīgas mežsaimniecības nodrošināšanu;
- valsts un pašvaldību ekonomiskajai un reģionālajai attīstībai nepieciešamās infrastruktūras izveidošana un uzturēšana meža zemēs, piesaistot valsts līdzekļus;
- koksnes resursu izmantojamības paaugstināšana veicinot koksnes kā videi draudzīga materiāla plašāku izmantošanu Latvijas tautsaimniecībā, koksnes atlieku izmantošana tālākai pārstrādei.
- plātņu un celulozes ražošanā, enerģētikā utt., paredzot šeit stimulējošo nodokļu politiku u.c. motivācijas mehānismus.

Lai sasniegtu Politikas mērķus **meža vides aizsardzības jomā**, ievērojami zemāk minētie principi:

- meža apsaimniekošana tiek pilnveidota, ņemot vērā meža ekosistēmu lomu vietējos un globālajos procesos - oglekļa dioksīda piesaistīšanā un tā aprites stabilizēšanā, ūdensteču un ūdenstilpju, augšņu un ainavu aizsardzībā;
- koksnes resursu ieguves apjomi galvenajā cirtē publiskajos īpašumos tiek valstiski regulēti, ņemot vērā meža ekosistēmu produktivitāti, atjaunošanās spēju un citus būtiskus meža struktūras elementus;
- pilnveidojama un ieviešama zinātniski pamatota aizsargājamo teritoriju sistēma, kas nodrošina ekosistēmu, sugu un ģenētisko resursu saglabāšanos mežā, ievērojot dabas aizsardzībai sasniedzamo teritoriju apjomu līdz 30% no meža zemēm; šajās platībās veicami pasākumi meža biotopu kvalitātes kāpināšanai;
- valsts, ar normatīvajiem aktiem nosakot ierobežojumus meža apsaimniekošanai dabas aizsardzības teritorijās, nodrošina taisnīgas un īpašuma tirgus vērtībai atbilstošas kompensācijas;
- dabas aizsardzības teritorijās ar saimnieciskās darbības aprobežojumiem pielietojamas dabai tuvākas mežu apsaimniekošanas metodes, tuvinot ekosistēmas to dabiskajai struktūrai un saglabājot elementus, kas uztur un vairo bioloģisko daudzveidību;
- meža apsaimniekošana tiek veikta tā, lai sasniegtu 2050 Latvijas klimata neitralitātes mērķus sabalansējot tos ar dabas aizsardzības mērķiem;
- veicams meža stāvokļa monitorings

Lai sasniegtu Politikas mērķus **sociālajā jomā**, ievērojami zemāk minētie principi:

- mežs neatkarīgi no īpašuma veida ir visiem brīvi pieejams, izņemot gadījumus, kad to ierobežo likums vai likumpamatoto tiesību aktu noteiktā kārtība;
- valsts sekmē nozares dalībnieku kvalifikācijas un prestiža kāpināšanu;
- mežu apsaimniekošanā tiek ņemta vērā kultūrvēsturisko vērtību aizsardzība;
- valsts sekmē sociālās infrastruktūras attīstību mežā;

- medības tiek regulētas normatīvos aktos noteiktā kārtībā;
- ņemot vērā meža darbu specifiku, valsts pilnveido darba aizsardzības normatīvus attiecībā uz drošu un veselībai nekaitīgu darba apstākļu nodrošināšanu darba vietās, kā arī nozares darbiniekiem ir tiesības organizēties un kolektīvi iesaistīties savu sociālekonomisko jautājumu risināšanā;
- iedzīvotāju sociālo drošību valsts veicina, radot labvēlīgu vidi uzņēmējdarbībai meža un saistītajās nozarēs un priekšnosacījumus reģionālajai attīstībai.

4. Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2026. – 2050. gadam mērķi

Pamatnostādnes ir secīgs nozares attīstības plānošanas dokuments pēc Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnēm 2015.-2020. gadam⁴, aktualizējot un papildinot tajās izvirzītos mērķus.

Meža nozare veido nozīmīgu daļu no Latvijas bioekonomikas. Ilgtspējīgi audzēta meža biomasa (koksnes un nekoksnes resursi) piedāvā atjaunojamus, atkārtoti izmantojamus un salīdzinoši viegli reciklējamu alternatīvu resursu fosilo resursu aizstāšanai. Vieda meža resursu izmantošana mazina Latvijas atkarību no ārējām izejvielām, sekmē ekonomisko drošību un vietējās ekonomikas noturību un stratēģisko neatkarību, kā arī labklājību un lauku teritoriju attīstību.

Ilgtspējīga meža resursos balstīta bioekonomika sniedz risinājumus klimata, sociālo un vides mērķu sasniegšanā. Tā var dot iespēju sabiedrības transformācijai uz ilgtspējīgu dzīves veidu, aizvietojot fosilos resursus un mazinot plastmasas piesārņojumu. Latvijā meža bioekonomikai ir ievērojams neizmantots potenciāls, kas attīstāms iedzīvotāju labklājības un drošības nodrošināšanai.

Meža resursos balstīta aprites bioekonomika rada iespēju jaunām tehnoloģijām un risinājumiem, kā biotehnoloģijas, konstrukciju un ēku būvniecība, pārtikas un barības ražošana, medicīnas risinājumi, ķīmiskā pārstrāde. Tā veicina biomateriālu, blakusproduktu un atkritumu apriti un efektīvāku izmantošanu. Sekmīgai mērķa sasniegšanai un meža nozares potenciāla attīstīšanai nepieciešami ieguldījumi, strukturāls ietvars un starpnozaru sadarbība.

1. mērķis: *Latvijas mežu apsaimniekošana ir ilgtspējīga un starptautiski atzīta.*

Latvijā tiek īstenota un attīstīta ilgtspējīga meža apsaimniekošana, stabila un prognozējama koksnes produktu piegāde, ievērojot sabiedrības intereses vides un sociālajā jomā. Mežu apsaimniekošanai Latvijā ir vairāk kā simts gadu pieredze. Tomēr mežsaimniecībā nākas saskarties ar arvien jauniem izaicinājumiem - šobrīd aktuālākais ir klimata pārmaiņu radīto risku pieaugums. Ilglaicīgai attīstībai meklējami jauni risinājumi kā pielāgoties klimata pārmaiņām un izmantot Latvijas ģeogrāfisko potenciālu produktīva meža audzēšanai, kā arī meža ģenētikas iespējas sugu adaptācijai klimata izmaiņām un SEG piesaistes uzlabošanai. Viens no efektīvākajiem pasākumiem papildus SEG piesaistē ir meža platību un produktivitātes palielināšana (gan mērķtiecīga, gan dabisku procesu rezultātā). Tomēr īstenojot mežu platību palielināšanu ir jāvērtē: (1) platību nepieciešamība lauksaimnieciskajai ražošanai, (2)

⁴ <https://likumi.lv/ta/id/276929-par-meza-un-saistito-nozaru-attistibas-pamatnostadnem-20152020-gadam>

bioloģiski vērtīgu ne-meža platību saglabāšana, (3) meliorācijas sistēmu funkcionalitāte. Lai saglabātu un uzlabotu mežaudžu vitalitāti, nodrošināma savlaicīga meža koku kaitēkļu un slimību diagnosticēšana un preventīvo pasākumu ieviešana. Saimnieciskajos mežos (mežos, kur galvenais apsaimniekošanas mērķis ir koksnes ieguve) pielietojami mežsaimniecības paņēmieni, kas mazina koku sugu vitalitātes apdraudējumu, nodrošina optimālu mežaudžu krājas pieaugumu un CO₂ piesaisti, kā arī meža īpašumu kapitālvērtības pieaugumu. Racionāla zemes apsaimniekošana meža audzēšanai nodrošina stabilu un prognozējamu koksnes pieejamību bioekonomikai, tostarp būvniecībai, no ilgtspējīgi apsaimniekotiem mežiem, tādējādi radot pievilcīgu vidi investoriem.

Dabas aizsardzības teritorijās (līdz 30% no meža zemēs) iekļauj visas teritorijas ar normatīvajos aktiem saimnieciskās darbības aprobežojumiem, kuru mērķis ir bioloģiskās daudzveidības uzturēšana un vides aizsardzība, t.sk. skaitā meža zemju platības ar stingru aizsardzību, kas nepārsniedz 10% no mežu zemju teritorijas. Dabas aizsardzības teritorijās iekļauj arī brīvprātīgi aizsargātās platības, par kurām noslēgts līgums ar meža īpašnieku. Šīs teritorijas apsaimniekojamās ar Latvijas apstākļiem atbilstošām dabai tuvākām meža apsaimniekošanas metodēm.

Papildu teritoriju iekļaušana ar normatīviem aktiem aizsargātās platībās tiek veikta, balstoties uz zinātniski pamatotiem teritoriju izvērtēšanas rezultātiem. Papildinot Natura 2000 tīklu ar ĪADT, kas nodrošina aizsardzību ES nozīmes biotopu platībām, ņem vērā visa veida ierobežojumus, kas saistīti ar dabas vērtību saglabāšanu vai uzturēšanu. Informatīvajā ziņojumā “Par aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšanas rezultātiem un tālāko rīcību aizsargājamo biotopu labvēlīgas aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai” norādīts, ka jaunu aizsargājamo meža teritoriju izveidē ievērojams princips - veidojot jaunas aizsargājamās teritorijas, tad līdzvērtīgā platībā mazāk vērtīgām tiek noņemts aizsargājamās teritorijas statuss, izņemot Natura 2000 teritorijas⁵. Vides politikā nosakāmi mērāmi indikatori dabas vērtību monitoringam šo vērtību uzturēšanai atvēlētajās meža teritorijās. Veidojot jaunas aizsargājamās meža teritorijas veicams sociālekonomiskās ietekmes novērtējums, ievērojot būtiskas ietekmes novēršanas principu. Privātajiem mežu īpašniekiem kompensējami aizsargājamās meža platībās neiegūtie ienākumi.

Ņemot vērā, ka ap 80% nozares produkcijas tiek eksportēts, Latvijas meža nozarei, ir būtiska cienījama reputācija eksporta tirgos. Liela vērība pievēršama nozares popularizēšanai kā vietējā sabiedrībā, tā arī nacionālo pasākumu ilgtspējīgai meža apsaimniekošanai starptautiskajam vērtējumam. Informācija par mežu un meža nozari gatavojama regulāri un iesniedzama starptautiskām institūcijām, kā arī ik 5 gadus gatavojams starptautiski salīdzināms vērtējums.

Medību saimniecība nodrošina medījamo dzīvnieku populāciju un platību apsaimniekošanu, ar ko tiek nodrošināta ekoloģiskā stabilitāte, medījamo dzīvnieku sugu ģenētisko resursu uzlabošana un iespēja pastāvēt tautsaimniecības nozarēm – mežsaimniecībai un lauksaimniecībai. Lai sabalansētu sugu populāciju genofonda un medījamo dzīvnieku apdzīvotās vides aizsardzību un saglabāšanu ar to radītajiem zaudējumiem lauksaimniecībai un mežsaimniecībai, jāīsteno pasākumi medījamo dzīvnieku postījumu samazināšanai, kas ietver gan preventīvo pasākumu īstenošanu, gan pieļaujamā nomedīšanas apjoma izpildi un pastiprinātu rīcību potenciālajās postījumu vietās. Nosakot pieļaujamo nomedīšanas apjomu ir jānodrošina ekoloģiski pamatots īpatņu skaits populācijās, samazinot pretrunas starp medību saimniecību un

⁵ Informatīvais ziņojums “Par aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšanas rezultātiem un tālāko rīcību aizsargājamo biotopu labvēlīgas aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai” 14.lpp
https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/b3442c9e-5b9f-4705-a9e1-e1dc0e7873bc

citu nozaru interesēm medījamo dzīvnieku vai pašu medību nodarīto zaudējumu dēļ un jāveicina ilgtspējīgas medību saimniecības attīstība. Lai vecinātu medību saimniecības attīstību, jānodrošina medījamo dzīvnieku un to populāciju zinātniskās izpētes īstenošana.

2. mērķis: *Latvijas meža nozares produkcija ir konkurētspējīga, ar augstu pievienoto vērtību un atbilst klienta vajadzībām.*

Latvijas kokrūpniecībai ir lielas attīstības iespējas konkurētspējīgu, ilglietojamu un augstas pievienotās vērtības produkcijas ražošanai. Eiropā un pasaulē aizvien pieaug izpratne un pieprasījums koka kā atjaunojama materiāla izmantošanai būvniecībā. Tiek aizvien augstāk novērtēta koka spēja piesaistīt oglekli, samazināt enerģijas patēriņu un kalpot kā atjaunojamai alternatīvai tēraudam un betonam.

Potenciāla realizēšanai veicināma integrēta nozaru politiku realizācija valsts, reģionālā un vietējā līmenī, izmantojot ES fondu, valsts atbalsta un citus valsts rīcībā esošos instrumentus – tostarp birokrātiskā sloga mazināšanu un uzņēmējdarbības vides stabilitātes uzlabošanu. Nepieciešams novērst politikas uzstādījumu dēļ radušos ražīguma samazināšanos. Tā radot pamatu dinamiskai un konkurētspējīgai meža nozares tālākai attīstībai, izmantojot vadības un loģistikas kompleksus risinājumus, nozares un saistīto nozaru uzņēmumu specializāciju un sadarbību augstas pievienotās vērtības produktu un pakalpojumu ražošanai un produktivitātes palielināšanai (pievienoto vērtību šo Pamatnostādņu izpratnē veido darba algas, amortizācijas, peļņas un nodokļu summa) Nozīmīgi risinājumi iespējami izmantojot digitālās tehnoloģijas un IT risinājumus, tai skaitā attīstot precīzās mežsaimniecības(precision forestry) risinājumus. Tostarp, lai mazinātu kokmateriālu uzmērīšanas un uzskaites izmaksas, stiprinātu loģistiku un palielinātu procesu efektivitāti, produktivitāti, stiprinātu legālas un ilgtspējīgas uzņēmējdarbības konkurētspēju, attīstāma digitalizētās koksnes plūsmas datu apmaiņas platforma. Produkti un pakalpojumi no ilgtspējīgi apsaimniekota meža ir Latvijas bioekonomikas stūrakmens.

Pašlaik no papīrmalkas un citas līdzīgas zemas kvalitātes kokmateriāliem, tostarp malkas, tiek ražoti zemas pievienotās vērtības produkti, piemēram, skaldīta malka, granulas, briketes, enerģētiskā koksne, palešu bloki, palešu dēļi un tamlīdzīgi izstrādājumi. Lai nodrošinātu meža nozares ilgtspējīgu izaugsmi un konkurētspēju, nepieciešami papildu uzlabojumi un mērķtiecīgi pasākumi vietējās pārstrādes stiprināšanai. Augstākas pievienotās vērtības produktu ražošana jaunās koksnes ķīmiskās rūpniecības un kokapstrādes ražotnēs no zemas kvalitātes vai no līdz šim eksportētās neapstrādātas koksnes, nodrošinās stabilu siltumnīcefektu izraisošo gāzu piesaisti koksnes produktos.

Ilgspējīgas nozares izaugsmes pamatā ir cilvēkresursu pieejamība un prasmju attīstība. Lai saglabātu nozares nodarbinātību esošajā līmenī, nodrošināms konkurētspējīgs atalgojums, droša un nekaitīga darba vide un darbinieku pārkvalifikācijas pieejamība, attīstoties digitalizācijai, mākslīgajam intelektam, automatizācijai un augstākas pievienotās vērtības – zināšanu ietilpīgāku produktu ražošanai.

Latvijas ražotāju starptautiskā konkurētspēja aizvien vairāk ir atkarīga ne tikai no produkcijas kvalitātes un cenas attiecības, bet arī ražotāju ilgtspējas novērtējuma. Aizvien lielāka vērtība no patērētāju puses būs pievērsta arī trešajam ilgtspējas pīlāram – sociālajiem jautājumiem. Ir būtiski nodrošināt drošu un veselībai nekaitīgus darba apstākļus darba vietās. Darbinieki savu interešu aizstāvībai var rosināt slēgt koplīgumu, kas ir viens no instrumentiem, ko var lietot darbinieku interešu aizstāvībā.

3. mērķis: *meža un saistīto nozaru attīstībai atbilstošs izglītības un zinātniskais potenciāls un cilvēkresursu prasmju līmenis.*

Kompetenti un pieejami cilvēkresursi un zinātniskais potenciāls ir priekšnoteikums nozares ilgtermiņa mērķu sasniegšanai un Latvijas izaugsmei. Darba tirgus izmaiņas, ko rada straujā tehnoloģiskā un digitālā ekonomikas transformācija, ietekmē tautsaimniecības nozaru pārstrukturizāciju, jaunu nodarbinātības formu veidošanos, pieprasījumu pēc jaunām zināšanām un prasmēm, spējas elastīgi pielāgoties mainīgajiem darba tirgus apstākļiem. Līdztekus sarūkošajam darbaspēkam un augstam migrācijas līmenim Latvijā arvien aktuālāk kļūst maksimāli izmantot esošos cilvēkresursus, tajā skaitā aktīvās novecošanās kontekstā, kā arī lielāku uzmanību veltot ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju iesaistei darba tirgū, radot apstākļus pēc iespējas iekļaujošākai nodarbinātībai atbilstoši cilvēku spējām un darbaspēju pakāpei.

Meža nozarē ienāk jauni tehnoloģiskie risinājumi darba procesu mehanizācijai un efektivitātes celšanai, kam nepieciešams augsti kvalificēts darba spēks. Darba kvalitātes un efektivitātes celšanai būtiska pieejama atbilstoša izglītība, kā arī vienoti kvalitātes standarti un produktu un pakalpojumu sertifikācijai. Kā profesionālās, tā akadēmiskās mācību programmas pilnveidojamas elastīgai reaģēšanai mainīgajam nozares pieprasījumam. Aizvien pieaugoša nozīme ir mūžizglītībai – iespējai atbilstoši mainīgām vajadzībām iegūt zināšanas, prasmes un pieredzi, lai paaugstinātu vai mainītu savu kvalifikāciju vai nodarbošanās jomu atbilstoši meža nozares darba tirgus pieprasījumam, savām interesēm un vajadzībām. Pieaugušo apmācībai organizējami semināri, kolēģu pieredzes apmaiņa, uzņēmumu apmācību programmas, izstrādājamas nozares vajadzībām atbilstošas profesionālās pilnveides izglītības programmas, izmantojama neformālā izglītība, iegūstot jaunas kompetences un pilnveidojot esošās atbilstoši darba devēju pieprasījumam.

Meža nozares attīstībai nepieciešamo jauno atziņu ieguvei veidojama tāda normatīvā un motivējošā sistēma, kas sekmē valsts, zinātniski pētniecisko institūciju, augstākās un profesionālās izglītības iestāžu, nozares interešu grupu un uzņēmēju sadarbība visos līmeņos, lai ilgtermiņā piesaistītu valsts un privāto finansējumu kā fundamentālo un praktisko zinātnes projektu un programmu, tā mācību programmu nodrošināšanai. Stiprināma pētījumu rezultātu komercializācija meža nozarē, tostarp Meža nozares kompetences centru atbalsta programmu īstenošana, audzējot augstākas pievienotās vērtības un jaunu produktu un inovatīvu tehnoloģiju īpatsvaru meža nozarē. Kā arī veicināma zinātnes institūciju un Latvijā radītu atziņu starptautiskā atpazīstamība, iekļaujot Latvijas zinātni vienotā Eiropas un globālā pētniecības telpā.

Bez tam stiprināma arī zināšanu pārnese, veicinot jaunāko zinātnes atklājumu komercializāciju un nodrošinot pētījumu atziņu integrāciju atbilstoša līmeņa un veida mācību programmās, kā arī stiprinot pielietojumu meža politikas pilnveidē, normatīvo aktu izstrādē un praktiskā meža apsaimniekošanā un nozares produktu un pakalpojumu radīšanā.

Būtiski pilnveidot sabiedrības izpratni par meža apsaimniekošanas un nozares kopumā ieguldījumu Latvijas labklājības, dzīves vides un ilgtspējīgas attīstības veidošanā.

5. Problēmas, kuras var kavēt meža un saistīto nozaru attīstības politikas mērķu sasniegšanu:

- ✓ meža un meža zemes efektīva apsaimniekošana ir ierobežota - mežsaimniecības potenciāls Latvijā netiek izmantots pilnā apjomā, tai skaitā, lai sasniegtu ZIZIMM ilgtermiņa klimata mērķus, kā arī veidotu stabilu nodokļu plūsmu valsts budžetā un darba vietas reģionos;
- ✓ neapstrādātu apaļkoku (papīrmaļķas sortimenta) eksportam negatīvā ietekme uz ZIZIMM mērķu sasniegšanu (netiek uzskaitīti koksnes produktu apakš kategorijā Latvijas SEG bilancē);
- ✓ maksimāli galvenajā cirtē pieļaujamā koku ciršanas apjoma noteikšanas principi valsts mežos ir nepilnīgi, jo lietotais algoritms (Moisejeva algoritms) ir vērsts uz koku sugu vecuma struktūras izlīdzināšanu, šāda pieeja klimata un bioloģiskās daudzveidības politikas mērķu izpildi nodrošinot tikai daļēji un netieši;
- ✓ esošais normatīvais regulējums rada arī pārmērīgu administratīvo slogu gan meža īpašniekiem, gan Valsts meža dienestam, kā arī ierobežo meža īpašnieku pieņemt ekonomiski pamatotus lēmumus saimniecisko mežu apsaimniekošanā, ņemot vērā klimata pārmaiņu radīto ietekmi;
- ✓ meža īpašnieku darbība ir ierobežota, lai preventīvi mazinātu biotisku un abiotisko faktoru izraisītus mežaudžu bojājumus;
- ✓ samazinās koksnes produktu ražošanai pieejamās meža zemes platības;
- ✓ netiek pilnā apjomā izmantots Latvijas zinātnes atziņu potenciāls mežsaimniecības efektivitātes paaugstināšanā un zināšanu pārnēsē visā meža apsaimniekošanas ciklā (īpaši privātos mežos);
- ✓ neatbilstoša meža infrastruktūra - nepietiekams meža ceļu tīkla blīvums, meža meliorācijas sistēma ir nolietojusies un netiek renovēta un rekonstruēta vajadzīgajā apjomā, novecojoša meža ugunsdzēsības infrastruktūra;
- ✓ nav noteikti ietekmes uz vidi vērtējuma – IVN, būtiskuma sliekšņi un kompensējošie mehānismi;
- ✓ nepilnīga meža bioloģiskās daudzveidības monitoringa sistēma un nepietiekams finansējums sistemātiskai datu ieguvei, lai uzturētu zinātniski pamatotu informāciju par bioloģisko daudzveidību saimnieciskajos mežos (mežos, kuru apsaimniekošanas galvenais mērķis ir meža īpašnieka ekonomisko interešu īstenošana); nepietiekama izpratne par bioloģiskās daudzveidības indikatoriem saimnieciskajos mežos;
- ✓ nav radīta sistēma (normatīvais regulējums) sugu un biotopu ekspertu darba kvalitātes novērtēšanai un ekspertu civiltiesiskai atbildībai; netiek efektīvi pielietota meža aizsardzības statusa atcelšana, kur tas nesasniedz vēlamos dabas aizsardzības mērķus;
- ✓ nav izstrādāti principi Eiropas Savienības Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 2030 mērķu sasniegšanai, atvēlot bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai ne vairāk kā 30% Latvijas sauszemes teritoriju, tostarp ietverot 10% stingri aizsargātās platības, tai skaitā arī nosakot jaunas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas;
- ✓ kaut arī esam sasnieguši 30% aizsargājām teritorijā, joprojām nav izstrādāta dinamiskā pieeja dabas aizsardzības teritoriju papildināšanai ar jaunām izslēdzot tās teritorijas kurās dabas vērtības ir zudušas;
- ✓ nav noteikti optimālie NATURA 2000 teritoriju, ĪADT, mikroliegumu, to buferzonu un vides un dabas resursu aizsargjoslu aizsardzības un

apsaimniekošanas režīmi un nosacījumi; nav izstrādāta pirmatnējo un seno mežu definīcija;

- ✓ nav izstrādāti vienoti principi, lai novērtētu bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai īstenoto apsaimniekošanas režīmu un nosacījumu sociālekonomisko ietekmi, kā arī nodrošinātu atbilstošu taisnīgu kompensāciju privātiem meža īpašniekiem par saimnieciskās darbības ierobežojumu rezultātā negūtiem ienākumiem;
- ✓ ierobežota meža īpašumu apsaimniekošanas efektivitāte;
- ✓ valstij piederošajos saimnieciskajos mežos vides ziņā ilgtspējīgu ieguldījumu novērtēšanā (Taksonomijas regulējums) nav noteikts mērķis būtisku ieguldījumu veikšanai.
- ✓ nepietiekami attīstīta privāto meža īpašnieku sadarbība mežu apsaimniekošanā un produktu un pakalpojumu realizācijā;
- ✓ nepietiekama informācijas tehnoloģiju un mākslīgā intelekta risinājumu izmantošana mežu apsaimniekošanā, kokmateriālu ražošanā un piegādēs, tostarp nepilnīga mūsdienīgu publisko pakalpojumu pieejamība;
- ✓ nepietiekama attālās izpētes tehnoloģiju un datu izmantošana, kas saistīta gan ar tehnoloģiju pieejamību, gan datu kvalitāti un apstrādes risinājumiem, tai skaitā precizitāti, kā arī novecojoša meža uguns novērošanas sistēma, lēna pāreja uz attālinātās novērošanas iekārtām uguns apsardzībā;
- ✓ nepietiekams ilgtermiņa finansējums meža kaitēkļu un slimību dinamikas novērtējumam (monitoringam);
- ✓ pieaugoši pārnadžu un plēsēju bojājumi mežsaimniecībai un lauksaimniecībai, esošajai populāciju dinamikai nepiemērota dzīvnieku uzskaitē un skaita regulācijas risinājumi;
- ✓ meža nozares attīstībai kvalificēta darbaspēka ierobežota pieejamība ilgtermiņā;
- ✓ lemjot par valsts mežu apsaimniekošanas uzņēmumu peļņas novirzīšanas prioritātēm, netiek novērtēta ietekme uz ieguldījumu zinātnē un dividendu apjomu valsts budžetā;
- ✓ nekonkurētspējīgas elektroenerģijas piegādes izmaksas un cena, nepietiekama ražošanai nepieciešamā infrastruktūra reģionos un citu faktoru, kas ietekmē uzņēmumu starptautisko konkurētspēju, nelabvēlīgais stāvoklis, ierobežo straujas investīcijas tālākapstrādes produktu ražošanā;
- ✓ krītošie demogrāfiskie rādītāji, ierobežota darba spēka pieejamība un pieaugoša konkurence darba tirgū;
- ✓ lai arī ik gadu samazinās aploksņu algu īpatsvars, tomēr vēl pastāv negodīga konkurence darbaspēka un pakalpojumu tirgū. Reversā PVN atcelšana radīs risku nodokļa administrēšanai;
- ✓ joprojām nepietiekami attīstīta vietējā pārstrāde papīrmalkas kvalitātes sortimentiem, motivācijas trūkums uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijās, jo īpaši darba ražīguma un koksnes tālākapstrādes attīstībai;
- ✓ nepietiekams koksnes produktu, izņemot kurināmā, patēriņš vietējā tirgū ierobežo mazo un vidējo uzņēmumu rašanos, kā arī koksnes kā vietēja un atjaunojama resursa ieguldījumu Latvijas SEG mazināšanā;
- ✓ ierobežotas biznesa uzsākšanas un izaugsmes iespējas mazajiem, vietējā kapitāla uzņēmumiem, netiek pietiekami izmantotas jaunākās tehnoloģijas un zināšanas; iespējama nesabalansētība starp prognozējamo algu pieaugumu un produktivitātes kāpināšanu;

- ✓ pētījumiem pieejamais finansējums pilnībā nenodrošina meža nozares attīstības prioritātes; nepietiekama zināšanu un tehnoloģiju pārnese, ierobežota pētniecības un testēšanas infrastruktūra;
- ✓ normatīvā vide liedz ieviest meža audzēšanas riskus mazinošus meža apsaimniekošanas paņēmienus un mežaudžu adaptācijas klimata pārmaiņām iespējas;
- ✓ nozares attīstības vajadzībām daļēji atbilstošas apmācību programmas un infrastruktūra profesionālās izglītības, augstākās izglītības un kvalifikācijas uzlabošanas (mūža izglītības) sistēmā;
- ✓ atsevišķos gadījumos droši un veselībai nekaitīgi darba apstākļi darba vietās, tādējādi pilnveidojams darba ņēmēju un devēju sociālais dialogs;
- ✓ nepietiekama zinātnes atziņu publicitāte un sadrumstalota sabiedrības izpratne par mežsaimniecības piedāvātajiem ekosistēmu pakalpojumiem un koksnes kā atjaunojamā resursa izmantošanas priekšrocībām;
- ✓ uzņēmumu nepietiekams digitālais briedums neļauj efektīvi izmantot un attīstīt meža nozares kopīgās IT platformas;
- ✓ augošs ES regulētu ierobežojumu un administratīvais slogs. ES uzstādījumi pārkāpj valstu subsidiaritātes principus meža apsaimniekošanas jomā.

6. Sasaiste ar nacionālajiem un ES plānošanas dokumentiem

6.1. Nacionālie plānošanas dokumenti

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija (Latvija 2030)⁶ nosaka valsts ilgtermiņa attīstības prioritātes un telpiskās attīstības perspektīvu. Meža nozares potenciāls tieši saistīts ar divām prioritātēm: *inovatīva un ekoeфекtīva ekonomika* un *daba kā nākotnes kapitāls*. Attīstībai nepieciešama inovācija un pāreja uz preču un pakalpojumu radīšanu ar zemu oglekļa emisijas un energoietilpības līmeni, atjaunojamo energoresursu izmantošana un tehnoloģiju attīstība, veselīga pārtika un ekosistēmu pakalpojumu nodrošinājums. Latvijas dabas kapitāls ir nepietiekami izmantots un apsaimniekots.

Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027.⁷: nosaka lielākos valsts budžeta ieguldījumus Latvijas attīstībā un cilvēku dzīves kvalitātes uzlabošanā 7 gadu periodā. Tas ietver valsts attīstības prioritātes, mērķus un investīciju virzienus, kā arī plānotās reformas un politikas izmaiņas. Plāns līdzsvaro ieguldījumus jeb tēriņus un iespējas valstij un iedzīvotājiem "nopelnīt". Saskaņā ar šo plānu, Meža un saistīto nozaru pamatnostādnes saistītas ar prioritātēm: Prioritāte "Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei", Prioritāte "Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība", Prioritāte "Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība" (saistītais mērķa indikators – meža putnu indekss).

Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai 2050.⁸: ilgtermiņa politikas plānošanas dokuments, kas izstrādāts, lai vienlaicīgi ar klimata pārmaiņu ierobežošanu un samazināšanu vairotu Latvijas tautsaimniecības ekonomisko konkurētspēju, kā arī lai Latvijas iedzīvotājiem tiktu nodrošināta droša dzīves vide. Klimatneitralitāte

⁶ https://www.mk.gov.lv/lv/latvijas-ilgtspējigas-attistibas-strategija?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

⁷ <https://likumi.lv/wwraksti/LIKUMI/NAP/NAP2027.PDF>

⁸ <https://likumi.lv/ta/id/342214-latvijas-strategija-klimatneitralitates-sasniegšanai-lidz-2050-gadam>

iespējama, ja nesamazināmās SEG emisijas kompensē piesaiste ZIZIMM sektorā. **Nacionālais klimata un enerģētikas plāns**⁹: ilgtermiņa enerģētikas un klimata politikas plānošanas dokuments, kas nosaka Latvijas valsts enerģētikas un klimata politikas pamatprincipus, mērķus un rīcības virzienus turpmākajiem desmit gadiem, ņemot vērā ieskicētos ilgtermiņa attīstības virzienus. Atjaunotais plāns¹⁰ nosaka Latvijas valsts enerģētikas un klimata politikas mērķus un rīcības virzienus laika periodam līdz 2030. gadam. Papildus iepriekšējam vērā ņemts: klimata pārmaiņu mazināšanas un enerģētikas politikas ambīciju paaugstināšana ES līmenī un jaunie ES līmeņa ne-ETS darbību SEG emisiju, ZIZIMM un enerģētikas politikas mērķi, kā arī Latvijas līdzšinējais progress mērķu sasniegšanā un nozaru ministriju papildu pasākumi jauno un ambiciozāko klimata un enerģētikas politiku mērķu sasniegšanai un ES līmeņa jaunie atbalsta finansēšanas mehānismi. Lai sasniegtu ZIZIMM sektora mērķi, plāns paredz veikt sekojošus ar mežsaimniecību saistītus pasākumus – meža ieaudzēšanu, mežaudžu mēslošanu, hidroloģiskā režīma uzlabošanu un neproduktīvu mežaudžu nomaiņu.

Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam¹¹ ir veidots kā nacionāla līmeņa ilgtermiņa (līdz 2030. gadam) attīstības plānošanas dokuments, lai īstenotu Vides politikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam³, Eiropas Savienības likumdošanā⁴ un Parīzes nolīgumā⁵ noteikto. Plāna izstrādi nosaka arī ES pielāgošanās klimata pārmaiņām stratēģija⁶. Plānā ir apskatītas līdz šim Latvijā novērotās klimata pārmaiņas un noteikti pielāgošanās risinājumi dažādiem ar tām saistītiem riskiem un iespējām. Pasākumi ir balstīti uz pētījumiem par risku un ievainojamības novērtēšanu un pielāgošanās pasākumu identificēšanu sešās jomās: ainavu plānošana un tūrisms, bioloģiskā daudzveidība un ekosistēmu pakalpojumi, civilā aizsardzība un katastrofas pārvaldīšana, būvniecība un infrastruktūras plānošana, veselība un labklājība, lauksaimniecība un mežsaimniecība. Plāna virsmērķis ir mazināt Latvijas cilvēku, tautsaimniecības, infrastruktūras, apbūves un dabas ievainojamību pret klimata pārmaiņu ietekmēm un veicināt klimata pārmaiņu radīto iespēju izmantošanu. Mežsaimniecībā būtiskākie riski ir koku slimību un kaitēkļu izplatība, vētru intensitāte un ziemas sasaluma trūkums, kas apgrūtina mežizstrādi. Plāns paredz ieviest vairāk nekā 80 pielāgošanās pasākumu, kas aptver gan cilvēku dzīvības, veselības un labklājības pasargāšanu no klimata pārmaiņu nelabvēlīgās ietekmes, gan tautsaimniecības spējas pielāgoties veicināšanu. Plāna ieviešanas pasākumus un uzdevumus īsteno, izmantojot gan valsts un pašvaldību budžeta finansējumu, gan piesaistot ES un citu avotu finanšu līdzekļus, kā arī privāto kapitālu.

Latvijas bioekonomikas stratēģija 2030¹²(LIBRA): izstrādi iezīmē Latvija 2030 , *daba kā nākotnes kapitāls* prioritāte. Lai sasniegtu mērķi - *būt ES līderei dabas kapitāla saglabāšanā, palielināšanā un ilgtspējīgā izmantošanā*, aktualizēts bioekonomikas nozīmīgums Latvijā un noteikti iespējamie attīstības virzienus līdz 2030. gadam. Bioekonomika ir tautsaimniecības daļa, kur ražošanas procesā ilgtspējīgā un pārdomātā

⁹ <https://likumi.lv/ta/id/312423-par-latvijas-nacionalo-energetikas-un-klimata-planu-20212030-gadam>

¹⁰ <https://likumi.lv/ta/id/353615-aktualizetais-nacionalais-energetikas-un-klimata-plans-20212030gadam>

¹¹ <https://likumi.lv/ta/id/308330-par-latvijas-pielagosanas-klimata-parmainam-planu-laika-posmam-lidz-2030-gadam>

¹² <https://likumi.lv/ta/id/342221-latvijas-bioekonomikas-strategija-2030>

veidā tiek izmantoti atjaunojamie dabas resursi (augi, dzīvnieki, mikroorganismi u.c.), lai ražotu pārtiku un barību, industriālos produktus un enerģiju. Bioekonomika Latvijā ietver virkni tautsaimniecības nozaru, un to nosacīti var iedalīt:

- ✓ bioresursu primārā ražošana (pamatā veido lauksaimniecības, mežsaimniecības, zivsaimniecības nozares);
- ✓ bioresursu pārstrādes nozares, kurās darbība pilnībā vai galvenokārt ir atkarīga no bioresursiem (pamatā pārtikas un barības ražošana, kokrūpniecība, ādas izstrādājumu ražošana);
- ✓ bioresursu pārstrādes nozares, kurās bioresursi konkurē ar citām izejvielām vai ir alternatīva tām (pamatā ķīmiskā rūpniecība, tekstilrūpniecība, enerģētika, farmācijas nozare).

Meža nozare ir būtiska bioekonomikas sastāvdaļa un Latvijas tautsaimniecības attīstības virzītājspēks.

Eiropas Komisija līdz 2025.gada beigām plāno pieņemt jaunu Bioekonomikas stratēģiju. Pamatnostādnēs ir jāiekļauj aktualizētās EK Bioekonomikas stratēģijas mērķi un virzieni, ja nepieciešams.

Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020.–2030. gadam¹³: purviem jeb kūdrājiem ir būtiska loma tautsaimniecībā, kā arī tie nodrošina sabiedrībai ekosistēmu pakalpojumus, piemēram, pārtikā lietojamās dabas veltes, atpūtas un rekreācijas iespējas, ūdens regulāciju dabā, aizsardzību pret plūdiem, dzīvesvietu putniem, kā arī uzglabā lielus oglekļa krājumus. Pamatnostādnes sagatavotas, lai novērtētu kūdras ilgtspējīgas izmantošanas potenciālu, ņemot vērā saistītās nozares, radītu priekšnoteikumus ilgtspējīgai kūdras resursu apsaimniekošanai, nodrošinātu sistemātisku datu par kūdrāju izplatību un pieejamiem kūdras resursiem ieguvī, aktualizēšanu un uzturēšanu. Kūdras resursu apsaimniekošanas SEG tiek uzskaitīti ZIZIMM sektorā un ietekmē sektora klimata mērķu sasniegšanu.

Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam¹⁴ Latvijas ražotājiem nepieciešams attīstīt ar tehnoloģijām un inovācijām saistītās konkurences priekšrocības reizē konkurējot gan ar attīstītajām, gan jaunattīstības valstīm. Latvijas rūpniecībai jāklūst videi draudzīgāka un digitāli transformēta, kas ir priekšnoteikums globālās konkurētspējas noturēšanai augstas pievienotās vērtības piegāžu ķēdēs. Jomas, kurās Latvijai ir pieejami resursi un kompetence, un kas veido Latvijas Viedās specializācijas stratēģijas (RIS3) konceptu, kā arī devumu tautsaimniecībai un ar nākotnes potenciālo transformatīvo dabu uz augstākas pievienotās vērtības aktivitātēm, ir: zināšanu ietilpīga bioekonomika (tostarp meža bioekonomika); biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, farmācija; fotonika un viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas; viedā enerģētika un mobilitāte; informācijas un komunikācijas tehnoloģijas.

NIP mērķis ir: eksporta apjomu palielināt līdz 22 miljardiem EUR 2023.gadā un līdz 27 miljardiem EUR 2027.gadā un izdevumu apjoma pētniecības un attīstības darbībām palielināt līdz 300 miljoniem EUR 2023.gadā un līdz 600 miljoniem EUR 2027.gadā.

¹³ <https://likumi.lv/ta/id/319013-par-kudras-ilgtspējīgas-izmantosanas-pamatnostadnem-20202030-gadam>

¹⁴ <https://likumi.lv/ta/id/321037-par-nacionalas-industrialas-politikas-pamatnostadnem-20212027-gadam>

6.2. Eiropas līmeņa plānošanas dokumenti

Eiropas Savienības izaugsmes stratēģijā nākamajam periodam (pēc 2027.gada) iezīmējas pāreja no ES Zaļā kursa uz **jaunu plānu Eiropas ilgtspējīgai labklājībai un konkurētspējai**¹⁵. Plāna mērķi:

- atvieglot uzņēmējdarbību, lai veicinātu ekonomikas izaugsmi;
- īstenot tīras rūpniecības kursu, lai atbalstītu ES konkurētspējīgās nozares un radītu kvalitatīvas darbvietas;
- veidot noturīgāku aprites ekonomiku, lai īstenotu pāreju uz ilgtspējīgāku ražošanas un patēriņa praksi;
- palielināt ražīgumu, veicinot digitālo tehnoloģiju izplatīšanu, lai stiprinātu ES konkurētspēju un ieņemtu līderpozīcijas MI inovācijas jomā;
- izvirzīt pētniecību un inovāciju mūsu ekonomikas centrā;
- noteikt turborežīmu investīcijām, lai paātrinātu zaļo, digitālo un sociālo pārkārtošanos;
- novērst prasmju un darbaspēka trūkumu, lai uzlabotu cilvēku karjeras iespējas un ekonomikas konkurētspēju.

ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija 2030.gadam¹⁶: iekļauj nepieciešamību palielināt ES aizsargājamo teritoriju tvērumu, nosakot, ka vismaz 30 % no ES zemes un 30 % no ES jūras platības jābūt aizsargātām (30 % attiecināmi nevis katrai ES dalībvalstij, bet ES kopumā). Vismaz 10 % no ES zemes un 10 % no ES jūras platības (īpatsvari attiecināmi nevis uz katru ES dalībvalsti, bet uz ES kopumā) jābūt stingri aizsargātai, tajā skaitā visiem mežiem, kas atbilst apzīmējumam pirmatnējie un senie meži “*primary and old-growth forests*”.

ES mežsaimniecības stratēģija 2030¹⁷: mērķis, ievērojot subsidiaritātes principu, labākos pieejamos zinātniskos pierādījumus un labāka regulējuma prasības, pārvarēt grūtības un atrisināt mežu potenciālu mūsu nākotnes vārdā. Ilgtspējīga meža resursu bioekonomikas attīstība, kas rada ilglietojamus koksnes produktus, iezīmē attālās izpētes tehnoloģiju lielāku lomu meža resursu datu ieguvē, pirmatnējie un senie meži - to aizsardzības režīms, pētniecība un inovācijas. Stratēģija sakņojas Eiropas zaļajā kursā un ES Biodaudzveidības stratēģijā 2030. gadam, un tajā ir atzīta mežu svarīgā un daudzfunkcionālā loma un mežsaimnieku un visas meža resursu vērtības ķēdes devums ilgtspējīgas un klimatneitrālas ekonomikas izveidē līdz 2050. gadam, bet tajā pašā laikā tā tiecas nodrošināt, ka visas ekosistēmas ir atjaunotas, izturētspējīgas un pienācīgi aizsargātas.

Eiropas mežu (Forest Europe) process¹⁸: Viseiropas brīvprātīgs augsta līmeņa meža politikas iniciatīva, kas aizsākta 1990. gadā mērķis ir izstrādāt kopējas stratēģiju kā aizsargāt un ilgtspējīgi apsaimniekot mežus. Piedalās 46 parakstītājvalstis, tostarp arī Latvijas un ES. Procesā izstrādāta ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas definīcija un kritēriju un indikatoru kopums, kas starptautiski atzīti par ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas vadlīnijām. Ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas indikatori jāvērtē

¹⁵ https://commission.europa.eu/priorities-2024-2029/competitiveness_lv

¹⁶ <https://eur-lex.europa.eu/LV/legal-content/summary/eu-biodiversity-strategy-for-2030.html>

¹⁷ https://commission.europa.eu/document/cf3294e1-8358-4c93-8de4-3e1503b95201_lv

¹⁸ <https://foresteurope.org/>

savstarpējā mijiedarbībā. Latvija aktīvi iesaistās iniciatīvā, sagatavo un iesniedz nacionālos rādītājus ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas raksturošanai.

6.3. ES normatīvais regulējums, kas ietekmē nozares darbību

ES Klimata politikas mērķis līdz 2050. gadam panākt ES klimatneitralitāti noteikti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2021. gada 30. jūnija Regulu Nr. 2021/1119⁵, ar ko izveido klimatneitralitātes panākšanas satvaru un groza Regulas (EK) Nr. 401/2009 un (ES) 2018/1999. Papildus tam, Eiropas klimata likums ietver saistošu ES mērķi SEG neto emisiju samazinājumam (ieskaitot CO₂ piesaisti zemes sektoros) līdz 2030. gadam, nosakot vismaz 55% emisiju samazinājumu salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. **ZIZIMM piesaistes mērķi** nosaka Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija regula (ES) 2018/841 par zemes izmantošanā, zemes izmantošanas maiņā un mežsaimniecībā radušos siltumnīcefekta gāzu emisiju un piesaistes iekļaušanu klimata un enerģētikas politikas satvarā laikposmam līdz 2030. gadam un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 525/2013 un Lēmumu Nr. 529/2013/ES⁴. Latvijas pasākumi mērķu sasniegšanai iekļauti atjauninātajā NEKP kopumā nodrošinās SEG emisiju samazinājumu 2021.-2030.g. periodā 4638 kt CO₂ ekv. apjomā.

Ilgspējīgu ieguldījumu regulējums¹⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/852 (2020. gada 18. jūnijs) par regulējuma izveidi ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanai un ar ko groza Regulu (ES) 2019/2088 (Dokuments attiecas uz EEZ) (Taksonomija) – mērķis ir informēt ieguldītājus (investorus) par to, vai saimnieciskā darbība ir vides ziņā ilgtspējīga, nosakot vienotus ES mēroga kritērijus. Uz meža apsaimniekošanu attiecas klimata pārmaiņu mazināšanas, pielāgošanās klimata pārmaiņām un bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsardzības vides mērķi. Lai sasniegtu klimata mērķus, pamatotas darbības, kas vērstas uz mežaudžu produktivitātes celšanu un mežaudžu noturības palielināšanu.

Oglekļa piesaistes sertifikācijas regula - Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/3012 (2024. gada 27. novembris), ar ko izveido Savienības sertifikācijas satvaru pastāvīgai oglekļa piesaistei, oglekļsaistīgai saimniekošanai un oglekļa uzkrāšanai produktos³ - iespēja iegūt finansējumu mežaudžu produktivitātes celšanai.

Meža monitoringa regulas projekts²⁰ Regulas mērķis ir izstrādāt ES mēroga meža monitoringa sistēmu, kas nodrošinātu saskaņotas augstas kvalitātes uzraudzību, ļautu izsekot virzību uz ES mērķu, politikas mērķu un uzdevumu sasniegšanu, kas attiecas uz ES mežiem, tostarp uz bioloģisko daudzveidību, klimata pārmaiņu ietekmi, vides saglabāšanu, aizsardzību. Kā arī atbalstīs dalībvalstīm brīvprātīgo pieeju integrētā ilgtermiņa plānošanā, nostiprinās sadarbību starp Komisiju un dalībvalstīm. Šobrīd par regulas projektu noris diskusijas Eiropas Padomes darba grupās un Eiropas Parlamentā.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/1115 (2023. gada 31. maijs), ar ko paredz noteikumus par to, kā Savienības tirgū darīt pieejamas un kā eksportēt no Savienības konkrētas ar atmežošanu un meža degradāciju saistītas pirmpreces un

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/LV/legal-content/summary/assessing-environmentally-sustainable-investments.html?fromSummary=19>

²⁰ https://environment.ec.europa.eu/topics/forests/forest-monitoring_en

izstrādājumus, un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 995/2010²¹, ar ko paredz noteikumus par to, kā Savienības tirgū darīt pieejamas un kā eksportēt no Savienības konkrētas ar **atmežošanu un meža degradāciju** saistītas pirmpreces un izstrādājumus, un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 995/2010. Regulas būtība - meža platību sargāšana ar iespēju paplašināt ekosistēmu un produktu un procesu sarakstu, tai skaitā citas ar kokaugiem klātās platības.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/2001 (2018. gada 11. decembris) par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu (pārstrādāta redakcija)²² par no **atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas** izmantošanas veicināšanu – noteikti ES vienoti principi biomasas ilgtspējības kritērijiem. Latvijā nodrošina piemērošanu ar nacionālo regulējumu Ministru kabineta 2022. gada 2. novembra noteikumiem Nr. 686 Noteikumi par ilgtspējas un siltumnīcefekta gāzu emisiju ietaupījuma kritērijiem, no biomasas kurināmā ražotās elektroenerģijas kritērijiem un kārtību, kādā pamatojama, apliecināma un uzraugāma atbilstība minētajiem kritērijiem²³.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2024/1991 (2024. gada 24. jūnijs) **par dabas atjaunošanu** un ar ko groza Regulu (ES) 2022/869²⁴ mērķis ir padarīt ekosistēmas stiprākas un stabilākas, palīdzēt atjaunot dabas daudzveidību un veicināt pasākumus, kas mazina klimata pārmaiņu radītās sekas visā Eiropas teritorijā. Dabas atjaunošanas regulas pamatprincips ir atjaunot to, kas ir bojāts, un saglabāt to, kas ir labā stāvoklī, ņemot vērā katras ES dalībvalsts situāciju (tiks izstrādāts Dabas atjaunošanas plāns Latvijai). Tā uzliek dalībvalstīm pienākumu līdz labam stāvoklim uzlabot dzīvotņu veidu teritorijas, kuru stāvoklis nav novērtēts kā labs. Bez tam meža ekosistēmu uzturēšanas un atjaunošanas jomā jānodrošina nacionāla līmenī definēta atbilstoša situācija vairākiem indikatoriem - parasto meža putnu populāciju indekss, stāvoša atmirusī koksne, guloša atmirusī koksne, nevienmērīgas vecumstruktūras mežu īpatsvars, meža savienotība, organiskā oglekļa uzkrājums, to mežu īpatsvars, kuros dominē autohtonas koku sugas, koku sugu daudzveidība.

²¹ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1115/oj/?locale=LV>

²² <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/2001/oj/?locale=LV>

²³ <https://likumi.lv/ta/id/336963-noteikumi-par-ilgtspējas-un-siltumnicefeka-gazu-emisiju-ietaupijuma-kriterijiem-no-biomasas-kurinama-razotas-elektroenerģijas>

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj?eliuri=eli%3Areg%3A2024%3A1991%3Aoj&locale=lv>

7. Teritoriālā perspektīva

Meža nozarei ir būtiska nozīme gan Latvijas reģionālā attīstībā, gan ieguldījumā kopējā tautsaimniecības attīstībā. Nozares ieguldījums reģionu ekonomikā, ilustrējot ar vairākiem rādītājiem, pa plānošanas reģioniem, apkopots tabulā zemāk.

<u>2022. gada dati</u>	<u>Rīgas</u>	<u>Vidzemes</u>	<u>Kurzemes</u>	<u>Zemgales</u>	<u>Latgales</u>
Meža nozares īpatsvars reģiona IKP %	5,2	9,1	7,2	8,0	4,6
Reģiona īpatsvars meža nozares IKP %	57,6	13,9	12,6	10,8	5,1
Meža nozarē nodarbināto īpatsvars reģionā %	4,0	9,8	5,9	5,7	3,2

Avots: ZM pēc CSP datiem

Meža nozare ir viena no līderiem darba vietu radīšanā reģionos. Latvijā ik vienā pagastā atrodams kāds mazāks vai lielāks mežu apsaimniekotājs vai koksnes pārstrādes uzņēmums. Bieži tie ir apkārtņē nozīmīgākie darba devēji un līdz ar to arī sociālekonomiskās attīstības pamats. Meža nozares ieguldījumu reģionu attīstībā iespējams palielināt pārdomāti un ilgtspējīgi izmantojot Latvijas galveno resursu zemi meža biomasas audzēšanai un attīstot uzņēmumus biomasas tālākai, dziļākai pārstrādei, audzējot radīto pievienoto vērtību katram koksnes m³.

8. Politikas rezultāti un to rezultatīvie rādītāji

8.1. Rādītāji sasaistē ar hierarhiski augstākiem un citiem attīstības plānošanas dokumentiem

Politiku rezultāts: Latvija ir ES līdere dabas kapitāla saglabāšanā, palielināšanā un ilgtspējīgā izmantošanā²⁵

n.p k	Dokuments	Rezultatīvais rādītājs	Bāzes gads /vērtība	Mērķi		
				2030.	2040.	2050.
1.	Nacionālais attīstības plāns	Meža putnu indekss	2005.g. 100%	100 >100*		
2.	Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam, Atjaunotais NEKP	ZIZIMM sektora ziņošanas kategoriju mērķis (kt CO ₂ ekv)	1990. g. -9 828 ktCO ₂ ekv. (piesaiste)	-644 ktCO ₂ ekv. (piesaiste)	Neto "0" emisijas (sektora piesaiste kompensē sektora emisijas)	Klimatneitralitāte (nesamazināmās SEG emisijas kompensē piesaiste ZIZIMM sektorā)
3.	Latvijas Bioekonomikas stratēģija **	Pievienotā vērtība uz 1 nodarbināto, reizes pret bāzes gadu	2016.g. 1	1,7		
		Eksportēto preču vērtība,	2016.g. 1	2		

²⁵ https://www.varam.gov.lv/sites/varam/files/content/files/lias_2030_parluku_lv.pdf

		reizes pret bāzes gadu				
4.	Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam/ Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2020.-2023. ²⁶	Atmirusī koksne, m ³ /ha	2019.-2023. 19,9	+/-		
		mežu platība, tūkst. ha	2023. 3311	+/-		
		bioloģiski vecu mežaudžu īpatsvars pa valdošajām vietējo koku sugām, %	2023. 6,1	+/-		
6.	Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam	Vieta DESI indeksā (digitālās prasmes virs pamatlīmeņa)	2020. 18.vieta	2027. 15.vieta		
		Inovatīvu uzņēmumu skaits (% no kopējā uzņēmumu skaita)	2018. 32.9 %	2027. 50%		

*2027.gadā; ** Rādītāji aprēķināti proporcionāli LIBRA norādītajām skaitliskajām vērtībām

8.2. Meža nozares stratēģiskie mērķi

Meža nozare 2020.gadā definējusi stratēģiskos mērķus attīstībai, kas vienlaikus atbalsta Latvija 2030 politikas rezultāta dabas kapitāla jomā sasniegšanu, kā arī NAP 2021.-2027. ar meža nozari saistīto prioritāšu realizāciju un politiku rezultātu sasniegšanu.

Līdz 2032.gadam Latvijas meža nozares koksnes produkts, nonākot pie ārpus nozares pircēja, ir pieaudzis vērtībā vismaz 12 reizes.

Līdz 2032.gadam Latvijas meža nozarē pievienotā vērtība uz darba vietu tiks dubultota.

Līdz 2050.gadam Latvijas mežaudžu ražība ir palielināta par 25% (jaunizveidotās mežaudzēs).

Lai izpildītu 2024.gadā apstiprinātās Dabas atjaunošanas regulas prasības, dabas aizsardzībai atvēlēti līdz 30% mežu, no kuriem 10% stingri aizsargāti.

9. Rīcības virzieni un tiem pakārtotie uzdevumi politikas mērķu un rezultātu sasniegšanai

²⁶ <https://www4.meteo.lv/varam/2023/>

I Rīcības virziens: <i>Latvijas mežu apsaimniekošana ir ilgtspējīga un starptautiski atzīta</i>				
1.1. Uzlabot saimniecisko mežu noturību pret globālo klimata pārmaiņu izraisītām dabas katastrofām un mežaudžu aizsardzību pret bojājumiem				
Nr. p.k.	Uzdevums	Izpilde	Atbildīgā institūcija	Līdzatbildīgās institūcijas
1.	Realizēt koku slimību un kaitēkļu monitoringu	Ik gadu	ZM	LVMI “Silava”
1.	Noteikt optimālus mežaudžu galvenās cirtes kritērijus, ņemot vērā klimata pārmaiņu radīto risku pieaugumu, un izstrādāt nepieciešamos grozījumus normatīvajos aktos	2028	ZM	LVMI “Silava”
2.	Veicināt mežaudžu kopšanu, veidojot vitālas un noturīgas audzes	Ik gadu	ZM, LVM, privātie mežu īpašnieki	
3.	Attīstīt un uzturēt meža infrastruktūras tīklu	Ik gadu	ZM, LVM	
4.	Veicināt meža atjaunošanu ar selekcionētu klimatnoturīgu reprodutīvo materiālu, tai skaitā ar nākotnes klimatam piemērotām koku sugām	Ik gadu	ZM, LVM, privātie mežu īpašnieki	
5.	Pilnveidot pārnadžu un plēsēju monitoringu, noteikt saimnieciski optimālo populācijas lielumu un kontroles mehānismu	Ik gadu	ZM	VARAM, LVMI “Silava”
6.	Attīstīt meža ugunsdrošības meža infrastruktūras objektus, meža ugunsdzēsības stacijas, tai skaitā pāriet uz attālinātās novērošanas iekārtām uguns apsardzībā	2028	VMD	IM
1.2. Nodrošināt atjaunīgā izejmateriāla – koksnes, stabilu un prognozējamu pieejamību bioekonomikai, t.sk. būvniecībai, no ilgtspējīgi apsaimniekotiem mežiem				
7.	Mērķtiecīga organisko augšņu, mazāk vērtīgo lauksaimniecības zemju un citu produktīvi neizmanto zemju apmežošana, tostarp plantāciju mežu ierīkošana	Ik gadu	ZM	KEM
8.	Ilgttermiņā veidot un uzturēt optimālu meža vecumstruktūru CO ₂ piesaistes maksimizēšanai	Ik gadu	ZM	KEM

9.	Izveidot efektīvu risinājumu Atmežošanas regulas un citu ES prasību nodrošināšanai		ZM, VMD	
10.	Veicināt ieguldījumus valsts un pašvaldību autoceļu tīkla pieejamības uzlabošanai koksnes u.c. meža zemju produktu transportam vismaz 11 mēnešus gadā	Ik gadu	ZM, VARAM	SM
11.	Pilnveidot maksimāli pieļaujamā galvenās cirtes apjoma valsts mežos noteikšanu	2028	ZM, LVM, VMD	LVMI "Silava"
12.	Pilnveidot Meža valsts reģistru, izveidot lietotni VMD pakalpojumiem tiešsaistē	2028 2030	VMD, ZM	
13.	Veicināt aprites meža bioekonomikas attīstību, izstrādājot sistēmu koksnes atgūšanai un atkārtotai izmantošanai	2030	VARAM, EM	ZM
14.	Veicināt vietējās izcelsmes koksnes produktu iekļaušanu valsts un pašvaldību zaļajos iepirkumos		KEM, VARAM	ZM
15.	Pilnveidot meža pārvaldību, uzlabot nozaru un horizontālo politiku koordināciju klimata, biodaudzveidības, aprites bioekonomikas un tirgus ekonomikas aspektos	2030	VK, ZM, VARAM, KEM	EM, FM
1.3. Uzlabot meža produktivitāti un spēju pildīt klimata pārmaiņu mazināšanas lomu ilgtermiņā				
16.	Izstrādāt vitālu nākotnes mežaudžu veidošanu atbalstošu nacionālo normatīvo vidi, tostarp pārskatīt kailcirtes aizliegumu	2028	ZM	
17.	Veicināt neproduktīvu mežaudžu nomaiņu ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām	Ik gadu	ZM	KEM
18.	Pilnveidot normatīvo vidi augsnes ielabošanas līdzekļu pielietošanai		ZM	
19.	Veicināt hidroloģiskā režīma uzlabošanu slapjajos	Ik gadu	ZM	KEM
20.	Nodrošināt meža meliorācijas sistēmu uzturēšanu, pārbūvi un atjaunošanu, tai skaitā vienkāršojot saskaņošanas procedūru	Ik gadu	ZM	KEM

1.4. Apsaimniekot mežu, stiprinot bioloģiskās daudzveidības vērtību integrēšanu, vienlaikus veicinot dažādu meža ekosistēmas produktu un pakalpojumu radīšanu mainīgā vidē

21.	Izstrādāt un ieviest zemes lietošanas politiku	2029	ZM	VARAM, KEM, FM, EM
22.	Izstrādāt dabai tuvākas mežu apsaimniekošanas prakses vadlīnijas Latvijā un veicināt to pielietošanu dabas aizsardzības teritorijās ar saimnieciskās darbības aprobežojumiem	2028	ZM LVMI “Silava”, LBTU	VARAM
23.	Pilnveidot meža bioloģiskās daudzveidības monitoringa sistēmu saimnieciskos mežos	2030	ZM LVMI “Silava” LBTU	VARAM
24.	Izstrādāt principus ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 2030 mērķu Latvijā sasniegšanai, atvēlot šim mērķim līdz 30% no meža zemēm, ietverot līdz 10% stingri aizsargātas teritorijas.	2032	ZM	VARAM
25.	Izstrādāt vienotus principus meža bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai īstenoto apsaimniekošanas režīmu un nosacījumu sociālekonomiskās ietekmes novērtēšanai	2028	ZM LVMI “Silava” LBTU	VARAM
26.	Nodrošināt caurskatāmu un neatkarīgu meža bioloģiskās daudzveidības ekspertu kvalifikācijas iegūšanas un sertifikācijas sistēmu un ekspertu darbības civiltiesisko apdrošināšanu	2032	VARAM	ZM
27.	Nodrošināt taisnīgu kompensāciju privātiem meža īpašniekiem par saimnieciskās darbības ierobežojumiem	2027	VARAM	ZM
28.	Veicināt meža ekosistēmas pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem	Ik gadu	ZM, LVM, LPS	
29.	Veicināt pārmitro meža biotopu atjaunošanu lauksaimniecības zemēs un meža ieaudzēšanu izstrādātajos kūdras laukos, tajā skaitā atjaunojot Latvijai raksturīgos pārmitro mežu biotopus	Ik gadu	ZM	KEM, VARAM

30.	Pilnveidot ne-kailciršu meža apsaimniekošanas sistēmas normatīvo regulējumu	2030	ZM	VARAM
31.	Izstrādāt zinātniski pamatotu dabas aizsardzības teritoriju sistēmu un tās efektivitātes monitoringu		ZM LVM LVMI “Silava”, LBTU MPS, VMD	VARAM, DAP
32.	Veicināt oglekļa piesaistes sertifikācijas ietvaru, brīvprātīgo oglekļa piesaistes un bioloģiskās daudzveidības aizsardzības tirgus attīstību	2034	KEM ZM	VARAM
33.	Attīstīt brīvprātīgu un dinamisku dabas aizsardzības sistēmu meža zemēs, izstrādājot motivējošus mehānismus un ieviešot “drošās ostas” pieeju	2030	VARAM	ZM
34.	Ierobežot sadzīves un citu atkritumu un piesārņojuma nonākšanu mežā	2030	VARAM	LVM
35.	Attīstīt un uzturēt infrastruktūru iedzīvotāju bezmaksas rekreācijai mežā	2030	LVM, ZM, pašvaldības	VARAM
1.5. Latvija aktīvi piedalās Eiropas meži (Forest Europe) Pan-Eiropas brīvprātīgajā augsta līmeņa meža politikas procesā un citos Eiropas un pasaules līmeņa tīklošanās procesos				
36.	Sagatavota un iesniegta informācija Kopīgajam ziņojumam (State of Europe's Forests) un Nodrošināta dalība Eiropas meži (Forest Europe) ekspertu paneļos /ministru konferencē	ik 5 gadus/ ik gadu	ZM	
37.	Nodrošināt Latvijas pārstāvību AN Meža foruma (UNFF) procesā	Ik gadu/ 2028	ZM	
38.	Nodrošināt Latvijas līdzdalību Starptautiskajā Meža zinātnes organizāciju savienībā (IUFRO) un Eiropas mežu institūta (EFI) iniciatīvās	Ik gadu	LVMI “Silava”, LBTU	
39.	Eiropas meža ģenētisko resursu programmas EUFORGEN kontaktpunkta nodrošināšana	Ik gadu	LVMI “Silava”, ZM	
40.	Vērtēt atbalsta sniegšanu organizācijām, kuras nodrošina meža un saistīto nozaru pamatonostādnes mērķu sasniegšanu.	Ik gadu	ZM	

II Rīcības virziens: <i>Latvijas meža nozares produkcija ir konkurētspējīga, ar augstu pievienoto vērtību un atbilst klienta vajadzībām</i>				
2.1. Latvijā tiek ražoti konkurētspējīgi un ilglietojami meža nozares produkti				
41.	Veicināt meža nozares eksporta vērtības pieaugumu	Ik gadu	EM, LKF	ZM
42.	Sekmēt Latvijas koksnes produktu piegāžu ķēžu konkurētspēju	2034	EM, LIAA	ZM
43.	Veicināt ilglietojamu koksnes produktu izmantošana Latvijā, tostarp būvniecībā	2034	EM	ZM
44.	Mazināt apaļo kokmateriālu eksportu, veicinot to pārstrādi Latvijā	2034	EM, ZM	FM
45.	Pilnveidot sociālo garantiju nodrošinājumu un darba drošību meža nozarē strādājošajiem	2034	LM	ZM
46.	Uzlabot uzņēmējdarbības vidi un mazināt administratīvo slogu, tai skaitā ieviešot IT risinājumus	2028	EM, ZM	FM
III Rīcības virziens: <i>meža un saistīto nozaru attīstībai atbilstošs izglītības un zinātniskais potenciāls un cilvēkresursu prasmju līmenis</i>				
3.1 Aprites bioekonomikas attīstībai ir atbilstošs izglītības un cilvēkresursu prasmju līmenis				
47.	Pilnveidot meža nozares profesiju mācību infrastruktūru un programmas atbilstoši uzņēmēju vajadzībām	2030	Profesionālās izglītības iestādes, LBTU, LKF, nozares uzņēmumi	ZM, IZM
48.	Veicināt meža nozares ekspertu praktiķu dalību LBTU mācību procesā	2030	LBTU, LVM, LKF, LMĪB	ZM, IZM
49.	Veicināta augsta līmeņa vietējo un ārvalstu vieslektoru piesaisti un studentu dalību starptautiskajās apmaiņas programmās, augstākās izglītības kvalitātes uzlabošanai un starptautiskās pieredzes gūšanai studējošajiem	Ik gadu	LBTU	IZM, nozares uzņēmumi
50.	Veicināt jauno speciālistu iesaisti starptautiskās iniciatīvās, pieredzes apmaiņas aktivitātēs, stažēšanos ārvalstu institūcijās	2034	ZM, LKF, LMĪB	IZM

51.	Veicināt doktora grāda ieguvu meža nozares zinātniskajam atbalstam, tai skaitā izveidojot jaunus finansējuma instrumentus	2028	LBTU, LVMI Silava, ZM	LVM, IZM
52.	Stiprināt mūžizglītības pieejamību zināšanu, prasmju un pieredzes pilnveidei atbilstoši meža nozares mainīgām vajadzībām, lai paaugstinātu vai mainītu kvalifikāciju vai nodarbošanās jomu atbilstoši meža nozares darba tirgus pieprasījumam	2028	IZM, ZM, mācību iestādes	LKF, LMĪB
53.	Nodrošināt valsts zinātniskās izpētes mežu pieejamību meža zinātniskās izpētes, izglītības un tālākpmācības attīstībai	Ik gadu	MPS, ZM	IZM
3.2. Pētījumi nodrošina priekšnosacījumus inovatīvai meža apsaimniekošanai un jaunu meža pakalpojumu, produktu radīšanai un tehnoloģiju attīstībai Latvijas tautsaimniecības izaugsmei				
54.	Veicināt ģeogrāfiskās informācijas sistēmu un tālizpētes tehnoloģiju izmantošanu mežsaimniecisko darbu plānošanā, meža inventarizācijā, meža monitoringā	2030	ZM, LVM	IZM
55.	Nodrošināt valsts budžeta finansējumu, lai uzturētu un pilnveidotu zinātniski pamatotu nacionālo meža monitoringu un tā datu analīzi	Ik gadus	FM, ZM, LVMI Silava	IZM, VARAM
56.	Nostiprināt zinātniski pamatotus principus ilgspējīga koku ciršanas maksimāli pieļaujamā apjoma noteikšanai	2030	VMD	ZM, LVMI Silava, LBTU
57.	Atbalstīt pētījumus inovatīvai meža apsaimniekošanai un jaunu meža pakalpojumu, produktu radīšanai un tehnoloģiju attīstībai	Ik gadu	ZM, IZM, MPS, LVM	KEM, VARAM
58.	Attīstīt pētījumu rezultātu komercializāciju meža nozarē	Ik gadu	Meža nozares uzņēmumi, t.sk. LVM	IZM, EM, ZM
59.	Veicināt zinātniskās izpētes mežu izmantošanu, veidojot zināšanu pārneses sistēmu, izmantojot izveidoto demonstrējumu objektu bāzi	Ik gadu	ZM, MPS	IZM

60.	Aktualizēt obligāti piemērojamo valsts standartu apaļo kokmateriālu uzmērīšanai	Ik 3 gadus	Latvijas kokmateriālu pircēju un pārdevēju biedrība	ZM
61.	Attīstīt attālinātu datu ievākšanu un automatizētu apstrādi kokmateriālu uzmērīšanā	Ik gadu	KpDC, VMF Latvia	Uzņēmumi
62.	Attīstīt kopīgu e-datū apmaiņas platformu efektīvai datu apmaiņai ar meža mašīnām (harvesteriem)	Ik gadu	KpDC, LVM, uzņēmumi	
3.3. Augušanas sabiedrības zināšanas un izpratne par ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu un koksnes produktu lietošanu				
63.	Uzlabot bērnu un jauniešu izpratni un zināšanas par meža procesiem, integrējot elementus vispārējās izglītības programmās un nodrošinot izglītojošu pasākumu, tostarp Meža dienu norisi Latvijā	Ik gadu	ZM, LVM, LBTU, LLKC, VMD	IZM, meža nozares organizācijas
64.	Pilnveidot masu mēdiju informāciju sabiedrībai par meža apsaimniekošanu, meža nozari un koksnes kā atjaunojama resursa izmantošanas priekšrocībām	Ik gadu	ZM, LKF, LMĪB, LVM	
65.	Nodrošināta komunikāciju zinātniskās izpētes rezultātu popularizēšanai un sabiedrības izpratnes veidošanai, kā nacionālā, tā starptautiskā mērogā	Ik gadu	LVMI Silava, KĶI, LBTU, ZM	Meža nozares organizācijas
66.	Pilnveidot meža īpašnieku zināšanas par ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu, organizējot, apmācības, seminārus, pieredzes apmaiņu un sniedzot konsultācijas	Ik gadu	LLKC, LMĪB, MPS, ZM	
67.	Veicināt sadarbību ar pašvaldībām meža apsaimniekošanas pilnveidei un koka būvniecības popularizēšanai	Ik gadu	ZM, LPS	Meža nozares organizācijas

10. Teritoriālā perspektīva

Meža nozarei ir būtisks ieguldījuma potenciāls Latvijas plānošanas reģionu attīstībā, kas ir iezīmēts plānošanas reģionu attīstības stratēģijās.

Kurzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015.-2030.gadam²⁷

Viens no mērķiem - Pievilcīga dzīves vide vērsta uz dzīves un darbības vides maiņu, kas panākams ar mērķtiecīgām izmaiņām dzīves un darba vidē koncentrējoties uz vietu orientētu attīstību. Pie risinājumiem minēta - *vietējo resursu izmantošana, vietējo produktu ražošanas un patēriņa veicināšana, kā arī vērtību saglabāšana un iesaiste ekonomiskā apritē vērsta uz mūsu attieksmes maiņu pret formāliem kritērijiem – nenovērtētā pārvērtēšana un saudzēšana, un saudzējamā saprātīga izmantošana, izzūdot striktam dalījumaam.*

Attiecībā uz mežu teritorijām *Pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos vēlama paredzēt mežu teritorijas, kas pilda (vai ir tam piemērotas) sabiedrībai nozīmīgas funkcijas. Veicināt meža zemju saglabāšanu tajās vietās, kas kalpo sabiedrības vajadzībām un vides aizsardzības mērķiem: atpūtas vietās, pie ceļiem, upēm, ezeru krastos. Ierobežot vienlaidus izcirtumu joslu veidošanos gar ekoloģiski un iedzīvotāju atpūtas nozīmīgām vietām, kas ietekmē vietu ainavisko vērtību, saskaņojot ar mežu īpašniekiem. Sekmēt mežu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un ar to saistītās vērtības, ūdens un augsnes resursus, unikālās un jūtīgās ekosistēmas un ainavas, meža ekoloģiskās funkcijas un integritāti.*

Zemgales plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015.-2030.gadam²⁸

Zemgales nozīmīgākie esošās telpiskās struktūras elementi ir: attīstības centri, īpaši - nacionālas un reģionālas nozīmes, transporta infrastruktūra, lauksaimniecības zemju areāli, mežu teritorijas, dabas, ainaviski vērtīgās un kultūrvēsturiskās teritorijas, pierobeža. Redzējums 2030 Lielākā daļa Zemgalē iegūtās koksnes tiek tālāk pārstrādāta reģionā, radot produktus ar augstu pievienoto vērtību gan vietējam tirgum, gan eksportam. Paralēli attīstās arī enerģētiskās koksnes audzēšana un pārstrāde. Sadarbībā ar Latvijas Lauksaimniecības universitāti notiek mežu izpēte un zinātniskā darbība mežu teritorijās. Īpaša uzmanība ir vērsta uz jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādi, kas orientēti uz produkcijas ražošanu ar augstu pievienoto vērtību. Tiek atbalstīti zinātniskie pētījumi saistībā ar atjaunojamo energoresursu pielietojumu un izmantošanu reģionā. Paralēli šim virzienam ir labas iespējas attīstīt medību tūrismu. Mežu ilgtspējīgas apsaimniekošanas politikas mērķis ir saglabāt meža ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās funkcijas.

Vienlaicīgi izstrādātas arī reģiona VADLĪNIJAS LAUKU ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI, kurās ietverti sekojoši principi: Nepieļaut ainavas daudzveidības un estētiskās kvalitātes samazināšanos ainaviski nozīmīgajos areālos vai teritorijās, tajā skaitā – labas panorāmas skatu zaudēšanu lauksaimniecības zemju apmežošanas dēļ. Bez pamatotas vajadzības neplānot lauksaimniecības un meža zemju transformēšanu citos zemes izmantošanas veidos. Veicināt neizmantoto vai mazvērtīgo

²⁷ https://kurzemesregions.lv/wp-content/uploads/2022/06/Kurzeme-2030_aktualizeta_versija.pdf

²⁸ <https://www.zemgale.lv/lv/media/400/download?attachment>

lauksaimniecības zemju apmežošanu tajās vietās, kur mežs ir nepieciešams ekoloģisko apsērsumu dēļ un pēc gadiem pildīs vides aizsardzības funkcijas.

Rīgas plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030.gadam²⁹ viena no vidēja un ilga termiņa prioritātēm - Klimatnoturība, dabas vide un enerģētika „atslēgas” vārdi: Vides un dabas resursu pārvaldība, adaptācija klimata pārmaiņām, energoefektivitātes pasākumi, aprites ekonomika un atjaunojamie energoresursi

Dabas teritorijas uzlūkojamas kā integrētas dzīves telpas sastāvdaļas, kas kalpo kā dzīvošanas nodrošinoša vide un resurss, kultūrtelpas sastāvdaļa, kas balstās uz ekonomiskiem, ētiskiem, estētiskiem cilvēku rīcības motīviem. Daba tās daudzveidībā veido atšķirīgas ainavas, piešķirot vietai savu neatkārtojamu identitāti. Pierīgas telpa ietver rekreācijas potenciālu – mežus, kas aptver pilsētu nodrošinot ekoloģisko līdzsvaru, veidojot alternatīvu pilsētas dzīves un darba vidi ārpus Rīgas robežām. Rīgas meži savienojumā ar apdzīvojumu veido lielpilsētai unikālu rekreācijas un atpūtas telpu. Blakus ekonomiskajai vērtībai Stratēģija 2030 akcentē mežu rekreatīvo vērtību, kas ar laiku var tikai palielināties. Lauku piepilsētas apdzīvojuma telpa ietver daudzveidīgu zemes lietojumu, paverot iespējas agrobiznesam, mežsaimniecībai, dzīvotnēm visā to funkcionālā daudzveidībā. Stratēģija 2030 iestājas par daudzveidīgu, saudzējošu, vidi respektējošu darbību, veidojot mērogam un vietas specifikai atbilstošas vides risinājumus.

Vidzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030³⁰ Vidzemes reģiona ekonomiskā viedā specializācija ir reģiona ekonomikas mērķtiecīga transformācijas stratēģija uz augstāku pievienoto vērtību, produktivitāti un efektīvāku reģiona resursu izmantošanu. 7 prioritārās tautsaimniecības jomas un sektori, starp tiem: Tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtspējīga kokapstrāde, iekļaujot mēbeļu ražošanu un Tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtspējīga mežsaimniecība. Viena no ilgtermiņa prioritātēm - Ilgtspējīga un energoefektīva ekonomika, tostarp veicinot koksnes un biomasas resursu efektīvu izmantošanu (tsk. veicinot sadarbību starp izglītības un pētniecības iestādēm un uzņēmējiem par tīro tehnoloģiju attīstību reģionā, un veicinot reģiona viedās specializācijas potenciāla attīstību koksnes izmantošanas jomā).

Latgales stratēģijas 2030³¹ mērķis panākt straujāku reģiona ekonomisko attīstību, lai celtu cilvēku ienākumus, saglabātu un vairotu Latgales bagātīgo potenciālu un padarītu Latgali par pievilcīgu dzīves vidi arī nākamajām paaudzēm. Lai to paveiktu, nepieciešamas izmaiņas reģiona ekonomikas struktūrā, būtiski palielinot privātā sektora īpatsvaru pievienotās vērtības radīšanā (vienlaikus saglabājot darbavietas sabiedriskajā sektorā, kam ir un būs nozīmīga loma reģiona izaugsme). Viena no Latgales īpašām iezīmēm – nepārveidota vide un dabas vērtību kopums, nozīmīgs nākotnes kapitāls. Latgale – zilo ezeru zeme, Daugavas ieleja, Rāznes nacionālais parks u.c.. Latgalei svarīgi audzēt kompetenci pārtikas rūpniecībā, metālapstrādē un mašīnbūvē, kokapstrādē, transportā un loģistikā, lauksaimniecībā un tūrismā.

²⁹ https://rpr.gov.lv/wp-content/uploads/2023/04/RPR-Strategija_2030.pdf

³⁰ https://www.vidzeme.lv/wp-content/uploads/2024/11/VPR-IAS_aktualizacija-1.2_gala_versija.pdf

³¹ https://lpr.gov.lv/wp-content/uploads/2011/lpr-planosanas-dokumenti/Latgales_strategija_2030_apstiprinata_01.12.2010.pdf